

maart 2013
jrg. 30 nr. 1

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

God heeft het niet meer
voor het zeggen

Bij het vertrek van
Benedictus XVI

“Ik wil het evangelie
dichter bij de mensen
brengen”

Ruud Lubbers
een portret

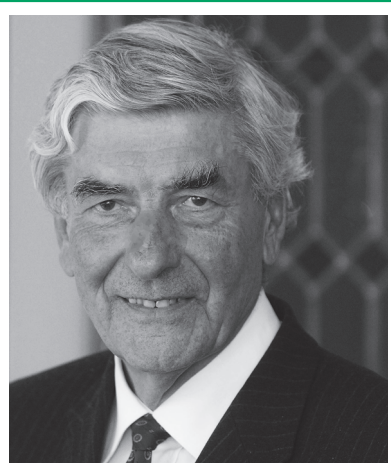
In memoriam Wies Stael
voor de duvel niet bang

De betekenis van
kloosters vandaag de dag

**Ruud Lubbers,
onvermoeibare prominente
katholiek, in interview:**

*“Ik ben ervan onder de indruk
hoe pastorale werkers samen
gestalte geven aan woord-
en communiediensten.”*

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar. Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'. Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgaand contact met de redactie.

© 2013 Mariënburg

ISSN 1878-8734

Website

www.marienburgvereniging.nl

Redactie

Lambert van Gelder, red.-secre. en eindredacteur
Leon Goertz, redacteur
Ad Krijnen, redacteur
Leo Le Large, redacteur
Jacques van Leeuwen, redacteur
Damiaan Meuwissen, redacteur

Redactie-adres

Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen
Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving

N-ything Design, Boxmeer

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)

Lidmaatschap van de vereniging:
- gecombineerd met abonnement 'Mariënburg' € 30,-
- zonder abonnement € 12,50
Abonnement 'Mariënburg' zonder lidmaatschap € 20,-
Abonnementenadministratie: zie Secretariaat
Betaling van contributie, abonnementen en giften via Rabobank 32.99.21.568.
Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.
Zie verder de invulbon achter op dit nummer.

Bestuur Mariënburg

Henk Baars, wnd voorzitter, 070-3596817
Tom van den Beld, secretaris, 070-3838284
Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730
Alie van Leeuwen, 036-5452048
E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat

Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort
Tel. 033-4690070
E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

4 BIJ HET VERTREK VAN BENEDICTUS XVI

Ad Krijnen

6 RUUD LUBBERS, EEN PORTRET

Leon Goertz

10 IN MEMORIAM WIES STAEL-MERKX

Henk Baars

11 HOEZO, UW KONINKRIJK KOME?

Erik Jurgens

12 DE BETEKENIS VAN KLOOSTERS VANDAAG DE DAG

Leo Le Largel

15 HOU OP MET DIE OECUMENE!

Cultivator

16 GOD HEEFT HET NIET MEER VOOR HET ZEGGEN

Wim van der Velden

18 LEZERS SCHRIJVEN MEE

Tammo ten Berge

21 "IK WIL HET EVANGELIE DICHTER BIJ DE MENSEN BRENGEN"

Lidy Verdegaaal

EN OOK NOG:

- 20 De kerk is moderner dan je denkt – Huub Schumacher
- 23 Wissewas – Leon Goertz
- 24 Kruis als punt

GROTE OMSLAGFOTO: W.WIRTH; ANDERE FOTO: ANP

Het volgend nummer verschijnt in juni 2013. Bijdragen graag uiterlijk 12 mei aan het redactie-adres.

DE GOEDE WEEK IN RODE LETTERS

De recente Vastenbrief van de bisschoppen formuleert het goed: "Velen in Nederland zijn bang voor de toekomst: wat staat ons te wachten in deze tijd van crisis? Zij voelen zich in de steek gelaten, juist door personen en instanties waarvan ze anders verwachten. De Kerk blijft hierbij niet buiten schot." Blijkbaar weten de bisschoppen toch nog wat hun eigenlijke zending is: "De Kerk ziet het als haar taak verbondenheid tussen de mensen te bevorderen."

In tegenstelling tot deze mooie woorden, waarin de onderlinge liefde wordt bepleit, is er het schrijven van de bisschoppen over de liturgie van de Goede Week. Met de ingangsdatum van Aswoensdag 2013 brengen zij een reeks maatregelen uit voor de vieringen van de Goede Week. Daarin vallen diverse zaken direct op. Zij – de bisschoppen – constateren dat er gewoonten op lokaal niveau ingeslopen zijn die het belang van de geloofsgeheimen niet goed naar voren brengen. Verder is het duidelijk dat de Kerk het aandeel van de leken – zoals in het Tweede Vaticaans Concilie is bevestigd – terugdringt en de priesterkerk benadrukt. Tegelijk wordt een centrale kerk als plaats van de vieringen aangewezen met afwijzing van vieringen elders. Wat de liturgie zelf betreft zijn de regels duidelijk. Letterlijk betekent dit dat de vrijheid van liturgie en de plaatselijk ontstane gewoonten de kop worden ingedrukt. Via rubrieken worden vastomlijnde teksten en rituelen aangewezen. Rubrieken zijn in rood afgedrukte aanwijzingen, zoals die vroeger in oude missaals gebruikelijk waren. Letterlijk wordt dus de Goede Week in rode letters gevangen gezet. Leken en vooral vrouwen worden van het altaar gejaagd en alleen gewijde priesters zijn welkom. Nog kwalijker is het dat slechts in de hoofdkerk, die daartoe wordt aangewezen, de Goede Week-liturgie gevierd mag worden en de andere kerken gesloten moeten blijven. Woord en communiediensten zijn daarbij ook verboden.

De reacties zijn zeer verschillend. Er zijn pastores die het 48 bladzijden tellende schrijven in de prullenmand hebben gegooid. Anderen laten het voor wat het is, maar er wordt ook veel pijn geleden. Officieel dienen ziekenhuizen, kleine gemeenschappen, verzorgingshuizen zich te richten op de hoofdkerk, waarbij de afstand vaak een obstakel is. Bovendien is het een miskening van vele goed uitgeruste vrouwen die in dergelijke instituten de liturgie op volkomen aangepaste wijze verzorgen.

Los van de werkelijkheid en wereldvreemd dringen de bisschoppen in het schrijven bij de gelovigen aan hun paascommunie te houden en die te laten voorafgaan door het sacrament van verzoening. Van een biechttraditie is nauwelijks sprake meer. Wanneer clerici van hoog tot laag zich daar wel aan zouden houden, geldt de volgende rubriek in rode letters: Kniel neer in ootmoed en nederigheid en belijd: ik heb machtsmisbruik gepleegd en mijn ambt liefdeloos uitgeoefend. De eerste die zich dit aantrekt is paus Benedictus XVI...

Iedere bisschop wordt traditioneel getypeerd naar zijn betekenissen als herder, priester en leraar. Zo ook dus de teruggetreden Joseph Ratzinger. Bovendien was hij als paus Benedictus XVI dan ook nog bekleeder van wat traditioneel de eerste zetel van onze kerk heet.

De leegstaande pauselijke troon

BIJ HET VERTREK VAN PAUS BENEDICTUS XVI

De herder

Dit verhaal is snel verteld. Kort na zijn priesterwijding is Joseph Ratzinger een paar jaar kapelaan geweest. Daarna heeft hij zijn hele leven doorgebracht tussen boeken en papieren, tussen vergaderende collega's aan lange tafels. Voor zover hij het al niet was, is hij daar een solitaire figuur geworden. Heeft hij ooit een concrete mens in de ogen gezien en daar, naar het woord van Levinas, het beroep gelezen op hemzelf om medemens te zijn? Is de mens voor hem ooit meer geworden dan een abstractie uit de theologische en filosofische antropologie? Heeft hij ooit ontdekt dat er nog zo heel veel waar is dat niet in de seminarieboeken staat? Zijn optreden als bisschop zowel in München als in Rome heeft zich altijd gekenmerkt door een – soms als kil ervaren – afstandelijkheid. De onbeholpenheid waarmee hij bij zijn bezoek aan

Auschwitz oud-gedetineerden tegemoet trad, blijft hangen op je netvlies. Het schrijnend gebrek aan contactuele vaardigheden in de omgang met slachtoffers van seksueel misbruik evenzeer.

De priester

Wat hier vooral opviel, is zijn zelfbeeld als cultische priester in de zin van de oudtestamentische of Romeinse offerpriester. Met het priesterbeeld van het Tweede Vaticaans Concilie wist Ratzinger geen weg. Voor hem lag daarmee de weg open naar uitholling en verdwijning van alles wat hem in een lang leven dierbaar geworden was. Latijnse missen, rode schoentjes, dure gewaden, vastliggende woorden in dikke missalen, daarbij voelde hij zich vertrouwd. Dat God gebeurt te midden van de mensen, dat eucharistie eerst en vooral de gemeenschap van christenen en andere mensen opbouwt en daarom rond de tafel gebeurt, was aan hem niet besteed. Het liefst had hij de liturgische vernieuwingen van het concilie beperkt gezien tot het afschaffen van de manipel. Dat het liturgische voorgaan bij eucharistie en

andere sacramenten slechts geleidelijk en niet natuurnoodzakelijk bij de voorgang(st)er(s) in de vroege christengemeenten terechtgekomen is, wist hij zeker wel, maar liet hij niet toe in zijn theologisch denken.

De leraar

Hij was heel zijn leven ver van de mensen en offerde dagelijks in een dode taal aan een onzichtbare God. Daarom mag het geen verwondering wekken dat hij een helder en abstract formulerende leraar was. Maar dan wel van de theologie die bij zo'n afgezonderd leven past: niet gehinderd door de oneindige variëteit van het concrete mensenleven. Dus niet door die van de ervaring van vaak arm levende en lijdende christenen en andere mensen. Zo werd Ratzinger gaandeweg de gevangene van zijn eigen theologisch systeem. Met wat daarbuiten geleerd en gezegd werd kon hij geen innerlijke affiniteit opbouwen. Hij heeft zich na zijn schokkende ervaring met de rebellerende studenten in 1968 de rest van zijn leven ingezet voor een systeem-immanente theologie, die de Bijbel heeft gedomesticiseerd, zoals Bernard Häring treffend heeft opgemerkt. Daarom munten zijn Jezus-boeken uit door verzorgd woordgebruik, samenhang van speculatieve denkpatronen en gebruik van bijbelwoorden die deze kunnen larderen. Het denken vanuit de theologie van het Tweede Vaticaanse Concilie kreeg bij hem geen subjectieve toeëigening. Vanuit een feilloze antenne voor zijn gesloten cultureel systeem wist hij precies wat hij in preken, boeken en documenten moest benadrukken en afwijzen. Of de mensen daarmee gelukkig werden? Och, wanneer je het maar geduldig bleef uitleggen, zouden zij wel gaan ervaren waar hun ware wezen begon te kloppen.

De paus

Reeds na het rehabiliteren van de vier Levebvre-bisschoppen klonk de roep om het aftreden van Ratzinger, nu paus Benedictus XVI. In zijn ijver tot herstel van de eenheid van (het rechter segment van) de christelijke kerk had hij toegestaan dat deze schismatieke bisschoppen weer in de kerkelijke gemeenschap werden opgenomen, zonder dat zij de documenten van het laatste concilie op wezenlijke punten aanvaardden. Dat kon niet.

Ook later zijn velen gaan denken aan de talrijke rampen die onze kerk bespaard zouden worden wanneer er verandering aan het roer zou kunnen komen. Met name de grootste ramp van het almaar uitdijend schandaal van het seksueel misbruik en de volstrekt ontoereikende beleidsmatige problematisering en

verdere aanpak daarvan heeft velen verbijsterd. Bisschop Bluysen heeft dezer dagen nog op deze ontoereikendheid gewezen.

Natuurlijk kan een grote organisatie als onze kerk zich niet ongestraft tientallen jaren lang verwijderd houden van het culturele systeem van onze moderne wereld. Zij zal zich daartoe moeten leren verhouden, op straffe van er niet meer toe doen. Dat zo weinig mensen op het Sint Pietersplein aanwezig waren, zegt genoeg. (Toen vorig jaar kardinaal Carlo Martini – als bisschop en bijbelgeleerde een man die bewust telkens het gesprek met de geseclariseerde wereld aanging – lag opgebaard in de dom van Milaan, kwamen daar meer dan 100.000 mensen afscheid van hem nemen).

Bij de zaligverklaring van paus Wojtyła schreef *The Washington Post* (28 april 2011) dat de belangrijkste erfenis die deze paus de kerk had nagelaten, bestond uit diens nadruk op de mensenrechten, de godsdienstvrijheid, grotere sociale rechtvaardigheid, werknemersrechten (de prioriteit van arbeid boven kapitaal) en zijn krachtige strijd tegen godsdienstig vooroordeel. Daarmee was hij de wereld rondgetrokken en daarvan had hij zijn handelsmerk gemaakt. En juist deze mensenrechten waren dynamiet onder het feodale cultureel systeem waarbinnen onze kerk nog steeds leeft en werkt. Dat nu juist zijn opvolger – fervent verdediger van dit systeem en onvermoeibaar werker aan de veiligstelling daarvan – mag profiteren van één van die rechten, dat op een wat gelukkige en onbezorgde oude dag, is een gunst van de geschiedenis. Toch door de moderniteit ingehaald. Het zij hem gegund. Omdat hij slechts systeemconform kon leven en handelen, moeten wij wel van zijn subjectief goede bedoelingen overtuigd blijven.

Correctie. In het vorige nummer van *Mariënborg Magazine* (dec. 2012) is paus Benedictus XVI een jezuïet genoemd. Maar Joseph Ratzinger was, is en blijft een biskoppriester, een wereldheer. Wij excuseren ons zowel bij de jezuïeten als bij onze lezers voor de bij de eindredactie foutief gegeven informatie. (Red)

Portret van een onvermoeibare prominente katholiek, zijn inspiratie en zijn visie op kerk en samenleving. Over hem deed in Den Haag de karakteristiek de ronde: ‘Als meester in de no-nonsensepolitiek heeft hij voor elk probleem minstens vier oplossingen’.

RUUD LUBBERS

Vanuit zijn appartement aan de Maasboulevard te Rotterdam overziet hij het gebeuren in de havenstad. Zo zetelde hij als minister-president, om vanuit het Torentje aan het Binnenhof het politieke en maatschappelijke gebeuren in ons land te leiden. En bij de Verenigde Naties kreeg hij als Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen te maken met stromingen van macht en onrecht in de wereld. *Mariënborg Magazine* sprak met deze onvermoeibare prominente katholiek.

Op 7 mei 1939 werd Ruud Lubbers in Rotterdam in het klassiek-katholieke gezin Lubbers-Van Laack geboren als een van de negen kinderen. Bij het bombardement van de Maasstad had vader het gezin buiten de stad in veiligheid gebracht. “Als directeur van zijn staalconstructiebedrijf Hollandia weigerde hij tijdens de oorlog voor de bezetter te werken. Daardoor werd hij als ‘deutsch-unfreundlich’ in de gaten gehouden en was hij een kandidaat om elk moment gegijzeld te worden. Dat gebeurde ook. Voor deze verzetshouding

“De jezuiteten hoopten dat ik bij hen zou intreden, maar dat zag ik niet zitten.”

werd hij na de oorlog door de geallieerden beloond in de vorm van opdrachten voor het herstel van bruggen en dergelijke in het kader van de wederopbouw", aldus Lubbers.

Het stramien van de katholieke gewoonten was een gezellige vanzelfsprekendheid in het gezin. "Moeder, een schippersdochter Van Laack, ging zelfs dagelijks naar de kerk en te communie. Voor grootvader Lubbers, een nauwgezette Groninger in geloofskwesties, was dit soms wat te gewoontjes. Want hij had het in de meer jansenistische geest graag wat strenger gezien".

Leidinggevende baantjes

Na de lagere school gingen de kinderen naar het internaat. Zo kwam Ruud terecht op het Canisiuscollege van de jezuïeten te Nijmegen. Omdat vijf jaar eerder in de Hongerwinter de lagere school gesloten was en hij thuis bij 'de juf' meedraaide, ging hij direct na de oorlog naar de tweede klas. Zo ging hij in 1950 als schriël jongetje van elf jaar naar Nijmegen. Daarom liet men hem een klas doubleren. Daardoor had hij ineens een voorsprong op zijn klasgenoten en veel vrije tijd om zich naast zijn studie met sportieve en culturele hobby's bezig te houden. Zo kreeg hij als veertienjarige al het boek van Teilhard de Chardin, *Het verschijnsel mens*, in handen. Dat maakte veel indruk. Daarin werd het ontstaan van de mens op een wetenschappelijke manier uit de doeken gedaan. "Heel

iets anders dan het bijbelse scheppingsverhaal", zegt hij en hij vervolgt: "Sommigen zijn door deze visie van hun geloof afgevallen en vonden de Bijbel maar onzin. Zo merkte Hans van Mierlo – ook een Canisiusleerling die op zijn manier *Het Licht* had gezien – jaren later plagerig op: 'En Ruud, wanneer hou je nou eens op om die bijbelse onzin te geloven?' Maar voor mij blijft de Bijbel zijn waarde behouden. De bijbelse voorstelling en verwoording vormen namelijk een dichtertelijke weergave van het mysterie van ons bestaan. De natuurwetenschappen doen dat op hun eigen wetenschappelijke manier. Zo zijn ze complementair en vullen ze elkaar schitterend aan." Ruud neemt zijn vroomheid van thuis mee naar het internaat. Hij vindt het fijn om af en toe de kapel binnen te glippen om daar rust en bezinning te vinden. De studie gaat hem gemakkelijk af. Als bèta waren natuurkunde, scheikunde en biologie zijn favoriete vakken waarin de werkelijkheid van het leven in kaart gebracht wordt. "Als beste jongetje van de klas schoven ze me meerdere leidinggevende baantjes toe in het internaatleven. De jezuïeten hoopten dat ik bij hen zou intreden, maar dat zag ik niet zitten."

Maatschappelijke instanties

Als achttienjarige keert hij terug naar Rotterdam. Naast de bovengenoemde vakken is er nog iets dat ontbreekt om het werkelijke wereldgebeuren te begrijpen. Dat is namelijk het geld. Dat is een enorme macht die in handen ligt van mensen. Daardoor wordt voor een groot deel de geschiedenis bepaald. Daarom gaat hij aan de Nederlandse Economische Hogeschool economie studeren bij professor Witteveen en studeert af op de monetaire economie. Daarin wordt nagegaan wat geld eigenlijk is en hoe het de geschiedenis bepaalt. Ook als student blijft hij als gelovige actief. Hij volgt de cursus voor achttienjarigen waarin katholieke adolescenten ingeleid worden in het leven als volwassenen. Hij wordt lid van de studentenvereniging Sanctus Laurentius en wordt voorzitter van de Unie van Katholieke Studentenverenigingen in Nederland en gaat zo deelnemen aan Pax Romana. Dat brengt hem in Wenen, Genève en Lissabon. In Nederland bij het werk als voorzitter van de UKSV spelen moderator Jan van Kilsdonk en anderen een grote rol. Begin jaren zestig waren er duidelijk tekenen van een uiteenspattende samenleving en al gauw

daarna begon het Tweede Vaticaans Concilie. "Ik was daar toen niet zo intensief mee bezig, want privé speelden toen heel wat gebeurtenissen die mijn aandacht hadden. Allereerst mijn huwelijk met Ria Hoogeweegen in 1962. En daarna het overlijden van mijn schoonvader en mijn eigen vader. Daarom schoot ik mijn broer Rob te hulp om het Hollandia met zevenhonderd werknemers te leiden." Hoewel hij oorspronkelijk als wetenschapper in de economie aan de slag wilde, kwam hij nu plotseling in het bedrijfsleven terecht. In 1963 wordt hij lid van de KVP en wordt vanaf die tijd betrokken bij talloze instanties die het maatschappelijk leven bepalen. Hij wordt voorzitter van de Katholieke en Christelijke Jonge Werkgeversvereniging en raakt betrokken bij het beleid van de KRO en bij de Rijnmondraad, die de problematiek van de milieuverontreiniging in Rotterdam ter harte neemt. In 1970 wordt hij door Marga Klompé betrokken bij Jusitia et Pax dat zich bezighoudt met gerechtigheid en vrede in de wereld.

Vier oplossingen

Intussen is zijn gezin verrijkt met de kinderen Paul, Bart en Heleen. Ze worden braafjes gedoopt en midden in de roerige jaren zestig blijft zijn geloofsleven in de vertrouwde bedding. Voor menigeen is het een schok dat veel jonge priesters omwille van het celibaat uittreden en op menig gebied van geloof en leven radicale uitingen ten beste geven. Zelf volgt hij deze ontwikkelingen slechts zijdelings, want zijn politieke carrière is ineens in een stroomversnelling gekomen. In 1973 wordt hij in het kabinet Den Uyl minister van Economische Zaken. Vijf jaar eerder was de beweging van de christenradicalen ontstaan.

"Enkelen, waaronder Erik Jurgens, onderscheidden zich als christenradicalen, maar richtten vervolgens de PPR op. Ze hadden wel mijn sympathie, maar ik bleef toch bij de KVP waaruit onder leiding van Piet Steenkamp in overleg met de CHU en de AR in 1980 het CDA ontstond."

Door het vertrek van Wim Aantjes wordt Ruud Lubbers fractievoorzitter. Na jarenlange worsteling met Den Uyl en Hans Wiegel vindt Dries van Agt het welletjes en wil hij in 1982 naar eigen zeggen "in de herfstnevel verdwijnen". Lubbers wordt zijn opvolger als minister-president. Vanaf 1982 tot 1994 is het Torentje zijn thuisbasis in het nationale en internationale politieke gebeuren. Als christenradicaal georiënteerde katholieke politicus krijgt hij een groot aantal maatschappelijke hangijzers op zijn bordje, waarbij voeling en beraadslaging met de hoogste kerkelijke kringen en het koningshuis uiterst belangrijk zijn. Ethische kwesties zoals de abortuswetgeving en euthanasie moeten politiek hoe dan ook goed geregeld worden. Zware klussen die tevens een beroep doen op het katholiek geweten en tevens de belangen van de samenleving moeten behartigen. Ook de felle discussie rond de kernraketten speelt in die jaren. Over Lubbers ging het gezegde: 'Als meester in de nonsensepolitiek heeft hij voor elk probleem minstens vier oplossingen'.

Voluit katholiek

Intussen maakt het kerkelijk leven ook zijn ontwikkeling door. Vooral de emancipatie van de vrouw is aan de orde van de dag. Zo brengt prinses Beatrix een bezoek aan het Vaticaan. Zoals altijd heeft ze ook dan haar huiswerk goed gedaan en stelt zij aan de paus dringende vragen over geboorteregeling en dergelijke en vraagt naar het antwoord van het kerkelijk beleid in deze wereldwijde problemen.

Toen paus Johannes Paulus II in 1985 ons land bezocht en in de toespraak van o.a. Hedwig Wasser in naam van de kritisch katholieken behoorlijk de wind van voren kreeg, merkte hij in zijn gesprek met Lubbers op: "Het lijkt wel of hier alle vrouwen verstand hebben van theologie". Hij zag dat de Nederlandse

katholieken, vooral de vrouwen, niet op hun mondje gevallen waren. "En dan moet ik", zo voegde hij eraan toe, "straks nog naar uw koningin." Lubbers nu: "Dat was voor mij reden koningin Beatrix te bellen met de suggestie de paus in de familiesfeer, dus met prins Claus en de kinderen te ontvangen. Dat bleek achteraf een grote troost voor hem en het mooiste moment van zijn bezoek aan ons land."

In 1985 was paus Johannes Paulus II op bezoek in Nederland. Tijdens zijn ontmoeting met minister-president Lubbers zei hij: "Het lijkt wel of hier alle vrouwen verstand hebben van theologie. En dan moet ik straks nog naar uw koningin." Lubbers nu: "Dat was voor mij reden koningin Beatrix te bellen met de suggestie de paus in de familiesfeer, dus met prins Claus en de kinderen te ontvangen. Dat bleek achteraf een grote troost voor hem."

FOTO: ANP

Sindsdien is het er in ons land met de katholieke kerk niet beter op geworden. Veel minder priesterroepingen en deconfessionalisering van de samenleving vormen natuurlijk uitdagingen. "Maar dat kan voor de kardinaal en het episcopaat toch geen reden zijn het beeld te scheppen dat gestreefd wordt naar een kleinere zuivere rest van orthodoxe gelovigen. Ik ben ervan onder de indruk hoe pastorale werkers samen gestalte geven aan woord- en communiediensten. De kerk heeft priesters nodig, maar de kerk alleen als een priesterkerk te zien schiet tekort. De tijden gaan voort en wij zijn de tijden, zei Augustinus heel terecht. Dus voortbouwen op een rijke traditie, inclusief het

Ethische kwesties zoals de abortuswetgeving en euthanasie moeten politiek hoe dan ook goed geregeld worden.

Tweede Vaticaans Concilie en niet doen alsof dat er niet geweest is."

"Ik ben zelf voluit katholiek, maar ook man van het Handvest van de Aarde, waarvan het laatste zinsdeel luidt: '...en de vreugdevolle viering van het leven'. Die vreugdevolle viering van het leven zie ik in ons land nu overduidelijk bij de migrantenkerken. Dat gaat niet om gebouwen, maar om het samen kerk zijn. Als voorzitter van de Universiteit van Tilburg ken ik daar goed de Theologische Faculteit, zoals die in Utrecht en Tilburg gegroeid is en gesteund wordt door Rome. Zoals de Universiteit van Tilburg van haar zijde gemotiveerd inhoud geeft aan het 'helen', ook in Nederland. Opleidingen voor priesters en diakens behoren niet langer blijvend op de Romeinse Universiteit van Lateranen aangewezen te zijn en de dappere schare die 'onderwijst' moet zich collegiaal verbonden weten en niet verdeeld door een wedloop in orthodoxie."

"Naast dat prachtige potentieel van leken, pastores en migrantenkerken wil ik tenslotte wijzen op het boeiend fenomeen dat Jürgen Habermas, vroeger zo virulent anti-godsdienstig, nu openlijk zegt dat in de moderne tijd het seculiere denken broodnodig aangevuld moet worden met religie en spiritualiteit. En inderdaad, dat gebeurt meer en meer. Jürgen Habermas krijgt nu de Erasmusprijs. Laten ook de kritische katholieken van Mariënborg zich daarin verheugen. Erasmus van Rotterdam is bekend als humanist en hij stond aan de voet van de Verlichting, maar hij bleef zeggen "wij zijn op Aarde om God te dienen en zo gelukkig te worden". Nu Jürgen Habermas en Erasmus in

één adem genoemd worden, moeten wij juist nu in staat zijn elkaar te bemoedigen en op moderne wijze katholiek zijn."

Staatsman en wereldburger

Ruud Lubbers, een BN'er en veel meer dan dat. Een staatsman en wereldburger die ook jarenlang binnen de VN als rechterhand van Kofi Annan als Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen werkte. Ook nu is hij onvermoeibaar bezig om vanuit zijn christelijke overtuiging en humane beweging te doen wat hij kan, zoals met het voorzitterschap van

het Universitair Asiel Fonds.

Als minister-president kreeg hij van de Franciscaanse Beweging een kruisbeeld aangeboden waarop Jezus staande met uitgestrekte armen de mensheid barmhartig wil omarmen. Dit kruisbeeld sierde twaalf jaar lang het Torentje. Daarover zegt hij nu: "Op cruciale momenten van discussies en besluitvorming was het voor mij een bron van bezinning en kracht om toch maar volhardend in de doolhof van de problemen een uitweg te vinden."

Een dierbare afbeelding die nu zijn woning in Rotterdam siert. Een mooie stimulans om ook de komende tijd de katholieke kerk kritisch te blijven volgen en te helpen om op een verfrissende manier toekomst te maken.

Wies Stael-Merkx had kort voor haar dood nog ingestemd met een afspraak. Ze zou nog wat dingetjes opzoeken. De geschiedenis van de Acht Mei Beweging moet toch een keer worden geschreven. Het is niet meer doorgestaan, twee dagen na de geplande afspraak is ze overleden.

WIES (ACHT MEI) STAEL-MERKX
IN MEMORIAM

FOTO: LEON GOERTZ

ONTWAPENEND, AARDS EN VOOR DE DUVEL NIET BANG

Hoe ziek ze ook was, Wies Stael-Merkx bleef op haar post. Ze heeft een uitermate belangrijke rol gespeeld. Haar markante persoonlijkheid maakte haar bij uitstek geschikt voor de media. De worsteling van haar en de Acht Mei Beweging is altijd geweest hoe toch vooral de rijke inhoud van die vele jaarlijkse manifestaties over het voetlicht te brengen. De enorm positieve

grond- en geloofsinhoud van al die mensen naar voren te brengen. De pure oprechtheid van iedereen. De diaconale bewogenheid, het bewust maken en handelen naar de duizend wegen van liefde en seksualiteit in persoonlijke relaties, en niet in het minst het present stellen van de machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen, niet alleen in de r.-k. kerk.

Maar hoe dikwijls moest Wies zich niet verantwoorden voor zaken die in de ogen van veel katholieken bijzaken waren geworden. Ach, u weet het wel: zogenaamd verkeerde tafelgebeden – zijn we nu in gesprek met de bisschoppen of zijn we dat niet? – het constante gevraagd naar of we nu met z'n allen nog wel katholiek waren ja of nee.

Ze werd er soms doodziek van, want ze had het al tien keer meteen willen uitpraten met de bisschoppen, maar dat was heel moeizaam. Bij elke stap werd nu eenmaal meegekeken. Maar het is toch dat, hoe ze zoveel mensen aan zich wist te binden. Haar directheid, haar eenvoud, haar moed waardoor mensen zich gekend wisten. Ze heeft talloze met de hand getypte brieven aan mensen geschreven.

Ze vond het gewoon gek dat je de dingen niet gewoon met elkaar kon bespreken. Ontwapenend, aards en voor de duvel niet bang.

Ze straalde leiderschap uit, zoals alleen vrouwen dat kunnen.

Behoedzaam, scherp, intelligent en innemend.

In haar voorzittersperiode van Acht Mei was ik coördinator van de manifestaties. We konden het uitstekend met elkaar vinden en ik rende voor haar. Maar van een aantal dingen had ze minder verstand.

Aan de vooravond van de manifestatie kwam ze altijd even kijken hoe we de boel aan het opzetten waren. Ze begreep er eigenlijk niks van, van het draiboek en de honderden dingetjes die allemaal op elkaar moesten worden afgestemd. Ze vroeg dan altijd of ze nog iets kon doen en wij ontkenden dat dan altijd heftig. Behalve dat ze haar kledingoutfit toch vooral moest aanpassen aan de kleuren van het podium. Ze vereerde de vrijwilligers die het allemaal uitvoerden. Na afloop beleefden we altijd zo'n enorme vreugde en euforie.

We vormden met elkaar in die Acht Mei Beweging een positieve gemeenschap die ik daarna niet meer heb meegemaakt.

Maar het breukvlak waarin we als religieuze organisaties leven hief zijn zware tol. Zo'n droom hou je niet vol als er institutioneel niets verandert, integendeel. "Je mag best stoppen met de AMB, hoor", vertrouwde ze me ooit toe. Ze hield alles bij en was verrekte realistisch. Wat zij, vele bestuursleden en onnoemelijk veel vrijwilligers gedaan hebben, is ons toen door de zich aankondigende winter van de r.-k. kerk heen leiden. We deden alsof het lente was, schiepen een oase en we geloofden er met hart en ziel in. We beleven nu een koude winter, maar hier en daar wordt het weer lente omdat een groeiend aantal gemeenschappen het heft zelf in handen neemt, als in een Bezielde Verband.

Wies, met groot respect voor je onverzettelijke wil, Heel de Kerk, Heel de Wereld, Deze wereld omgekeerd, dat andere gezicht van de kerk. Jij. Wij.

De auteur, waarnemend voorzitter van de Mariënbuurgvereniging, is oud-voorzitter van de Acht Mei Beweging.

Tot aan 21 december 2012 stonden er verhalen in de kranten over de Maya-kalender, die voorspeld zou hebben dat de wereld, zoals wij die kennen, op die dag zou vergaan en een nieuwe era van geluk zou beginnen.

Het komt steeds terug, in verschillende gedaanten: dat

HOEZO, UW KONINKRIJK KOME?

nieuwe rijk, eventueel duizendjarig, dat spoedig komt, bij het einde der tijden. In de joodse traditie is het de Messias, de gezalfde des Heren, die eens/ooit komen zal en het joodse volk uit zijn knechtschap zal bevrijden. Deze Mesjiah kan komen, vandaag nog.

Christenen zagen Jezus als de Messias ('christos' betekent in het Grieks 'gezalfde'). Bij hen werd het de Mensenzoon, komend op de wolken des hemels, te midden van apocalyptische verschrikkingen (terzijde een joodse grap: De Mesjiah staat eindelijk voor de poort van Jeruzalem en wordt ontvangen door de burgemeester. Deze neemt de Mesjiah even apart: "Vertelt u mij, is dit uw eerste of uw tweede komst?").

"Ik verzeker jullie: deze generatie zal zeker nog niet verdwenen zijn wanneer al die dingen gebeuren" (Matteüs-evangelie 24,34). Dat rare laatste bijbelboek, Openbaring, dat verkondigt "De tijd is nabij", is pas geschreven toen de generatie van Jezus al lang onder de zoden lag. De tijd bleef voortdurend nabij, tot op de huidige dag. Luther, begin zestiende eeuw, wist het zeker: het zou nog in zijn tijd zijn. En in het Onze Vader bidden wij steeds maar: 'Uw (konink)rijk kome', dus 'moge komen', maar eigenlijk staat in de Griekse grondtekst iets anders: *eltheto*, uw koninkrijk moet komen (Matteüs 6,9). In onze nieuwste vertaling (2004) staat nu 'laat uw koninkrijk komen'.

In Samuel Beckett's toneelstuk "Waiting for Godot" blijft het maar wachten. Wachten is eigenlijk het wezenlijke, niet de werkelijke komst van Godot, noch ook – lijkt het – de wederkomst van de Mensenzoon. De dreiging van dat Laatste Oordeel, die doordeesemt wel het hele vroege christelijke geloof. Prachtig afgebeeld in de hele romaanse en gotische kerkenbouw boven de portalen, in een periode toen de verwachting van de eindtijd sterk onder de mensen aanwezig was (zie foto: kathedraal, elfde eeuw, van Torcello, eilandje bij Venetië). Maar

Hij komt niet. In de theologie heet dit, kort Duits gezegd, *Parusieverzögerung*: de wederkomst (parousie) op de lange baan schuiven.

Piet Leupen, emeritus hoogleraar geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, toont in zijn recente boek *De vergissing van Jezus* grondig aan, hoezeer Jezus er naast zat. Want Jezus heeft zich, Gods zoon of niet, behoorlijk vergist. Alleen als je het rijk Gods als een puur spirituele gebeurtenis ziet – na de bekering van het mensengeslacht, en in een onzekere toekomst – kun je je eruit kletsen. Wat de kerken dan ook steeds gedaan hebben. "Et iterum venturus est ..." wordt nog altijd in onze kerken gezongen, een zin uit de geloofsbelijdenis van Nicea (325): 'Hij zal wederkomen om te oordelen en zijn rijk zal geen einde hebben.' Ja, ja. Dat staat er om de gelovigen koest te houden met de dreiging van een Laatste Oordeel aan het einde der tijden. Maar Hij komt niet.

Toch moet er een diepe behoefte zitten in de mens om zich met zo'n *Götterdämmerung* bezig te houden. Het komt voor in vrijwel alle godsdiensten en mythologieën, en onze bijbelse teksten doen niet meer dan erop inspelen. Allerlei onheilsprofeten zijn in de loop der eeuwen opgestaan die de nabijheid van het einde verkondigden.

Ik heb er nooit aan gewild. Geloof, hoop en liefde, deze drie, toch? Maar waar blijft de hoop als je in je geloof voortdurend verdoemenis voor ogen hebt, en waartoe dan nog de liefde?

Het is al bijna twee jaar geleden, dat hulpbisschop Rob Mutsaerts van Den Bosch veel kloosterlingen beledigde. De toen pasgewijde hulpbisschop van Den Bosch sprak over “vrijgezellenhuizen waar niets meer aan diepgang gedaan wordt”. Nog altijd zoemt deze uitspraak rond binnen de gemeenschappen en heeft er veel kwaad bloed gezet.

Onlangs bezocht ik twee kloosters en daar kwam dat verhaal opnieuw ter tafel. Reden voor mij om dieper in te gaan op wat kloosters vandaag de dag eigenlijk (nog) betekenen. Twee kloosters: het ene in Asten van de actieve congregatie van de Priesters van het Heilig Hart en het andere de abdij van de contemplatieve Benedictijnen in Egmond.

FOTO: MV/ARCH/LLL

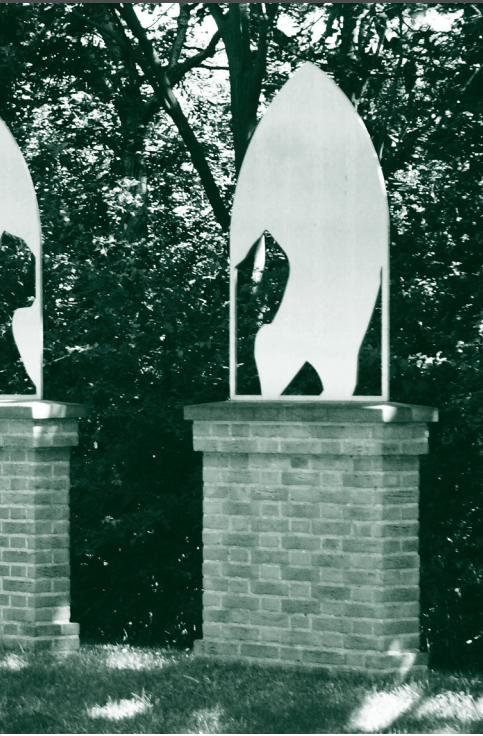
De deur ging open en een vrouw verwelkomde mij. Ik werd verwacht bij mijn klasgenoot, zei ze. In de jaren vijftig waren er geen vrouwen in Asten. We wisten nauwelijks dat ze bestonden, nu waren ze overal. Verpleegkundigen, huishoudelijke hulpen, bezoeksters, bewoonsters.

DE BETEKENIS VAN KLOOSTERS VANDAAG DE DAG

Zestig jaar eerder had ik in Asten ook al aan de bel van het klooster getrokken toen ik wilde intreden bij de Priesters van het H. Hart (SCJ). Nu stond ik daar voor dezelfde eikenhouten deur en wachtte af. Toen met mijn koffer gevuld met twaalf paar zwarte kousen, twee togen en een zwarte hoed en vol verwachting naar de toekomst, nu zonder koffer maar met een hoofd vol gedachten.

Hart voor een gebroken wereld

Mijn inmiddels bejaarde klasgenoot – Congomissionaris – begroette mij hartelijk en we dronken koffie met gebak in een gezellig ingerichte recreatieruimte. Vroeger was dat de studiezaal van het noviciaat, waarin alleen de vermanende stem van pater Magister weerklonk. Verder was er stilte in het klooster, met tweemaal per dag spreekverlof. Lopend door de kloostergangen werden bij mij herinneringen opgeroepen. Daar schrobden en dweilden we en liepen we dagelijks in rijen het Kroontje te bidden, een op de rozenkrans lijkend zich herhalend gebed ter ere van het H. Hart. De actieve congregaties van de SCJ is gesticht op basis van een negentiende-eeuwse H. Hart-devotie, die veel zoetelijke elementen vertoonde, maar sinds Vaticanum II een opwaardering heeft

gekregen. In de lijn van het H.Hart is nu het doel om een hart te geven aan een gebroken wereld en dat volgens het charisma van de Franse priester Léon Gustave Dehon (1843-1925), de stichter van de congregatie. Het viel mij op dat de destijds sobere gangen nu vol waren met pretenteloze schilderijtjes van op rust gekomen medebroeders en vogelkooitjes met rondfladderende vogeltjes. Had Mutsaerts toch gelijk, was het klooster een burgerlijk instituut voor vrijgezellen geworden? In een interview met het Brabants Dagblad

had de bisschop zich toen kritisch uitgelaten over de kloosters ('ouderen-oorden'): "We moeten af van een cultuurchristendom zonder beleving. Van de verburgerlijking van het geloof. Kijk in de kloosters."

Verwant aan Mariënburg

Nog geen minuut zat ik aan de koffie – met enige huiver als uitgetreden en gehuwde SCJ'er – of er ontspon zich een gesprek waarin duidelijk werd dat progressief denken daar volop aanwezig was. Oudere, maar toch nog pastoraal actieve medebroeders schoven aan en alles paste precies zoals het op internet opvallend wordt vermeld; de Nederlandse SCJ-congregatie voelt zich verwant met de ideeën van de Mariënburgvereniging. Mijn oude klasgenoot nam me mee naar de voormalige kamer van de novicemeester. Vandaag was die goed ingericht en herinnerde niet meer aan de strenge pater Magister, die ons de dertigdaagse retraite van Ignatius van Loyola liet ondergaan. Maar aan spiritualiteit vandaag geen gebrek. De voormalige Congomissionaris was na zijn terugkeer in Nederland in onze progressieve geloofsbeleving gedoken en had daar gedachten over. Een wijze man met veel ervaring. Op een ontspannen manier relativeerde hij de huidige kerkproblemen. Verder was hij geboeid door Meister Eckhart, de middeleeuwse mysticus (ong. 1260-1328), die behoorde tot de Rijnlandse mystiek. De geschriften van deze dominicaan – die door de Kerk veroordeeld werd – boeien hem. Met name Eckharts visie op God en de Bijbel lijken soms weer zeer actueel te zijn.

"Weet je", zei hij, "we moeten oppassen dat we niet het mysterie uit het geloof halen. In de Congo aanvaardden de leken geen doop in de landstaal." Hij gaf nog een ander voorbeeld: "Een huwelijk is in Afrika pas een huwelijk wanneer er kinderen zijn, wanneer er een hechte band is en er jaren aan voorbij zijn gegaan. Een huwelijkssacrament in een paar minuten door de Kerk opgelegd heeft voor hen geen betekenis. Wij hebben als missionarissen veel

van de inheemse culturen veroordeeld en vervangen door westerse ideeën. Dat is verkeerd gegaan. Vandaag moeten we oppassen dat we in onze progressiviteit niet opnieuw 'onze kerk' opleggen. De fout die we juist het orthodoxe kerkinstituut verwijten."

Verrassende ervaring

De St. Adelbert-abdij van de benedictijnen (OSB) in Egmond bezocht ik kort daarna. Deze werd gesticht rond het jaar 1000 en door de Geuzen van Amsterdam in 1573 geplunderd en in brand gestoken. Pas in 1933 werd de huidige abdij op dezelfde plaats herbouwd, deels door de architect Alexander Kropholler. De abdij herbergt op dit moment naast de abt veertien broeders, die in hun levensonderhoud voorzien door een pottenbakkerij, kaarsenmakerij en een boekhandel. Ik bezocht de abdij op het moment van het middaggebed. Van verschillende kanten kwamen broeders naar voren en namen plaats in de koorbanken. Na een inleidend lied werd een deel van psalm 119 gereciteerd. Een plechtige tekst die bij sommige psalmen in de oudtestamentische taal erg vijandig getint overkomt. De nieuwe vertaling van Huub Oosterhuis zou beter passen, omdat daar de inhoud losgemaakt is uit de oude harde cultuur. Verder is zo'n koorgebed in de sobere bouw met de in donkere habijten gehulde broeders een verrassende en meditatieve ervaring.

De broeders zijn over het algemeen boven de zeventig, twee nog rond de veertig, van wie er één theologie studeert op de Tiltenberg, het grootseminarie van het bisdom Haarlem-Amsterdam. Toch hangt achter in de kapel een bordje dat de communie sinds het Tweede Vaticaans Concilie handcommunie is en de portier meldde dat de gemeenschap op zich progressief is.

Stilte die openstaat

De vraag waarom jonge mensen vandaag voor het klooster kiezen is niet gemakkelijk te beantwoorden. Op die vraag antwoordde een benedictijn van de abdij Mamelis in het Zuid-Limburgse Vaals: "Dat is een geheim en dat weet ikzelf niet. De abt spreekt over de belangeloosheid van een klooster in een wereld van geld, bezit en economie." En aansluitend op het Godsbeeld van Eckhart, waar mijn klasgenoot zich mee bezighoudt, zegt hij: "Het is de stilte die openstaat en waarin wellicht God vermoed kan worden." Voor velen en ook voor mij is het de weldadige rust die een contemplatief klooster uitstraalt, al beginnend met de robuuste bouw tot en met het sonore gezang van de monniken.

Maar waarom je hele leven daaraan wijden? De vier geloften – gehoorzaamheid, armoede, en zuiverheid plus de gehechtheid aan het klooster, de *stabilitas loci* – zijn in tegenspraak met de levensvisie van vandaag. In de oude theologie had dat alles een goede plaats: God eren namens de onnadenkende, zondige medemens. Maar ons Godsbeeld is verschoven. Wie is God? Waar is God? Onbegonnen naam onnoembaar wie, zegt Huub Oosterhuis in zijn vertaling van psalm 6. Kloosterlijke gehoorzaamheid in een wereld waarin mondigheid ons beginkapitaal

is. Armoede in de betekenis van onafhankelijkheid van goederen, terwijl wij juist bezig zijn de rijkdom van de aarde te ontdekken en te genieten. De soberheid mag hier wel een punt scoren. De zuiverheid, het ongehuwd leven, waar wij juist de waarde van de seksualiteit hoog achten tegenover het dualisme van Plato, waar het lichaam het zondige en begerige element was.

Krachtig spiritueel leven

Het altaarblad in Egmond wordt gedragen door vier monniken die de vier geloften uitbeelden. Tegenover deze vier zijn in de kapitelen van de zuilen de samenhangende ondeugden uitgebeeld. De monnik met de duif als symbool van de ongehuwde staat tegenover een bok, koning David met Batseba, en de ouderlingen met Susanne. Wijt het aan de interpretatie van de beeldhouwer die het in de vorige eeuw uithakte, het is duidelijk dat de zondige, boze wereld hier staat tegenover de kloosterlijke volmaaktheid. Mijns inziens een achterhaald begrip. Het Tweede Vaticaans Concilie verzachtte de kloosterlijke strengheid en in het document *Gaudium et Spes* werd de tegenstelling overbrugd. De wereld is voor het Volk Gods een heilige plaats waar we in onze medemens iets van God mogen ontdekken.

In tegenstelling tot moderne ideeën over de keuze van een levensvervulling is, van buitenaf gezien, een contemplatief klooster een bron van krachtig spiritueel leven. Zeer gewaardeerd wordt de mogelijkheid voor leken om enkele dagen de stilte en de afzondering te ervaren. Een reeks activiteiten en cursussen worden in Egmond door de benedictijnen georganiseerd. Toch is er een kentering omdat de leiding ervan en de inleiders veelal geen monniken zijn. Zo'n centrum zal ook in de toekomst zeer waardevol zijn. De vraag is of er mensen zijn die hun hele leven in dienst van zo'n instituut willen stellen. En ook de vraag of intreden niet voor tijdelijk zou kunnen zijn in plaats van voor eeuwig zoals nu. Het gebruik om leken als oblaat aan het klooster te binden lijkt al een stap in de goede richting. Eeuwigheid, geloften en binding zijn begrippen die voor de hedendaagse mens met andere filosofische en theologische inzichten niet meer haalbaar zijn.

Thuiskomen

Het klooster van zo'n actieve congregatie is voor de buiten het klooster werkzame religieus een thuiskomen wanneer ouderdom of ziekte hem of haar belet zelfstandig gevestigd te leven. Daarom zou je het ook geen klooster in strikte zin mogen noemen, want gemeenschappelijke activiteiten zijn niet gewenst of niet meer mogelijk. Dat daar een zekere verburgerlijking kan optreden is onvermijdelijk. Bisschop Mutsaerts mag oude religieuzen niet hun welverdiende rust ontnemen.

Ik wilde nog een andere medebroeder spreken, maar helaas was hij enkele dagen geleden overleden. Wil je hem nog zien, vroeg de Congomissionaris. Kijk maar bij de kapel. En inderdaad bij de kapel, achter een gordijn, lag hij vredig, in alle rust. Hij was letterlijk thuis gekomen.

VROUW

“Ik zing over al het mooie en schone in de schepping, alleen helaas nooit wijsjes over meisjes. Da kom nog wel, zeggen ze bij ons in de kloosterfamilie, na het concilie.” Cabaretier Wim Sonneveld is al bijna veertig jaar dood en zijn frater Venantius hoopte tevergeefs op een positieve uitslag van het concilie.

In veel kloosterfamilies en daarbuiten werd eind jaren zestig uitgekeken naar het einde van het celibaat. Jonge priesters sloten zich aan in actiegroepen tegen het verplichte celibaat. Ruim tweeduizend Nederlandse priesters kozen voor een huwelijk. Het werd een breekpunt in de priesteropleiding. Het instituut Rome hield stevig vast aan het verbod en encyclieken werden eraan gewijd. Het beeld van de ongehuwde priester in de kerk bleef in stand, terwijl het kerkvolk allang een andere mening was toegedaan. Jaren gingen voorbij en de strenge, witgeboorde priesters denken geen ogenblik na over een priesterhuwelijk.

Vijftig jaar na het concilie bogen in een symposium een tweehonderdtal deelnemers zich over de uitwerking van die grote kerkvergadering. Nog steeds geen begrip voor vrouwen en ook niet voor gehuwde priesters. En je zou niet moeten denken aan bisschoppen met vrouwen. Het celibaat staat als een huis.

Op het eind van het symposium wordt – door een jonge vrouw ondersteund – een oude, bijna honderdjarige bisschop op het podium gebracht. Hij spreekt een slotwoord. Wat denkt zo'n eerbiedwaardige oude man? Iedereen zwijgt, de bisschop zucht. Dan zegt hij met iets als van een triomf: “Heb ik toch nog een vrouw aan mijn arm.”

LLL

In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Mariënborg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan hij/zij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt. Dat kan zowel theoretisch als praktisch zijn, van erfzonde tot drie-eenheid, van genade van bijstand tot verrijzenis, van de vrouw als priester tot eucharistische oecumene, you name it! Om iedereen de kans te geven van haar/zijn hart geen moordkuil te hoeven maken, ondertekenen wij deze bijdragen steeds met een symbolisch pseudoniem: Cultivator. Met een cultivator wordt een stuk landbouwgrond losgewoeld waarna het wordt geploegd en ingezaaid. – Redactie

HOU EINDELIJK EENS OP MET DIE OECUMENE!

Omdat ik in de verklarende tekst boven deze rubriek lees dat ik hier van mijn hart geen moordkuil hoeft te maken, ben ik blij dat ik het hier eens kan luchten. Ik merk wel of er lezers zijn die het met mij eens zijn.

Toen ik laatst enkele religieuze statistieken onder ogen kreeg, zag ik dat het wereldtotaal aantal rooms-katholieken 1,196 miljard bedraagt. En omgerekend blijkt dat 17,5 procent van de wereldbevolking te zijn. Dat is maar een beetje meer dan bijvoorbeeld de hindoes met 15 procent, en een flink stuk minder dan de moslims met 21 procent. En ik vroeg me af hoe de niet-katholieke 82,5 procent van de wereldbevolking dan de eeuwige zaligheid deelachtig kan worden. Want de r.-k. kerk beweert als enige religie ter wereld daarvoor de (genade-)middelen in huis te hebben. Gezien haar percentage dus nogal pretentius, vind ik. Onlangs heeft de paus gezegd dat in de eucharistievieringen niet meer gezegd mag worden dat Christus zijn bloed vergoten heeft "voor allen", maar dat het, volgens de correcte vertaling uit het Latijn, moet zijn: "voor velen". Zou Benedictus XVI met die "velen" alleen die 1,2 miljard op het oog gehad hebben?

In diezelfde statistieken stonden ook de voornaamste wereldgodsdiensten opgesomd. De grootste is dan de religie die aan de hand van het Nieuwe Testament Jezus Christus navolgt, het christendom, met 33 procent van de wereldbevolking. Daarin worden alle Christusvolgers, de christenen, bij elkaar gezet: katholieken, protestanten, orthodoxen. En die hebben allemaal weer talloze 'onderafdelingen'. Hoeveel verschillende protestanten zijn er niet? En je hebt oud-katholieken, rooms-katholieken, anglicaans-katholieken, enz.

Om de verschillen tussen al die 'geloven' glad te strijken is de oecumene ontstaan. Vooral de r.-k. kerk wilde al die christelijke 'afwijkingen' bekeren. Allemaal in de ene schaaftal! En als dat niet goedschiks lukte, dan maar kwaadschiks. Dan werden ze tot ketter verklaard. De kerkgeschiedenis zit vol godsdienstoorlogen.

Naar mijn mening moeten we in onze dagen blij zijn dat de figuur van Christus volgers kan hebben met zoveel verschillende interpretaties. Intercommunie, gemengde huwelijken, wederzijds respect, doop- en ambtserkenning: moeten christenen daarover allemaal dezelfde ideeën hebben? Nee toch? De figuur van Christus is ruim en rijk genoeg. Daarom zeg ik: Houd eindelijk eens op met die oecumene. Laat alle Christus-volgers op hun eigen manier hun gang gaan. Gun iedereen haar of zijn eigen Christus. Christenen moeten elkaar niet de geloofsmaat nemen. En Christus zelf kan er best tegen!

Cultivator

Modern gelovig denken contra voormodern geloven. Een kleine schets van het theologisch denkschema van Roger Lenaers.

GOD HEEFT HET NIET MEER VOOR HET ZEGGEN

In de eerste hoofdstukken van zijn jongste boek *Op verkenning in een nieuw land* gebruikt Roger Lenaers de termen ‘heteronoom’ en ‘theonomie’, zonder veel uitleg. Het woord ‘theonomie’ (god is wet) is, zoals Lenaers ergens toegeeft, een ongelukkige term in de combinatie met ‘heteronoom’, omdat ze teveel over een kam geschoren worden. In zijn boekje *Uittocht uit oudchristelijke mythen* vinden we een uitleg van heteronoom in combinatie met autonoom. Ik denk dat het denkschema van Roger Lenaers het best valt te omschrijven met de tweedeling: *Modern gelovig denken contra voormodern geloven.*

Voormodern geloven

Het voormoderne geloven ligt voor Lenaers (en

voor veel anderen) vóór het tijdperk van de verlichting, vóór de opkomst van de natuurwetenschappen met een andere visie op de kosmos; niet de aarde maar de zon wordt centraal gesteld, het is niet de mens die de natuur beheerst, maar natuurwetten bepalen onder meer ook de mens.

Staatkundig ontwikkelt het tijdperk van de Verlichting de gedachten van de Franse revolutie: vrijheid, gelijkheid en broederschap. Gezag en macht komen niet van God, maar van mensen.

Wetenschappelijk lijkt hier niets aan de hand, maar kerkelijk slaan de stoppen door en worden deze gedachten (en veel volgende) veroordeeld als ketterijen. Wat voorheen als axioma werd toegeschreven aan Gods almacht, of aan de invloed van heiligen, wordt beschreven in termen van oorzaak en gevolg. Wie de oorzaak kent, kan voortaan ook de gevolgen beheersen.

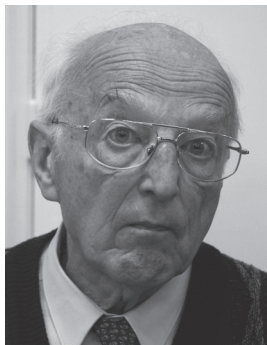
En zo wordt de H. Donatus vervangen door een bliksemafleider, de H. Appolonia, aangeroepen bij kiespijn, vervangen door de tandarts. De kruisdagen (gebedsdagen voor een goede oogst) vervangen door kunstmest. In plaats van naar de kerk voor de Blasiuszegen ging men voortaan naar de KNO-arts. De wegenwacht verving de H. Christoffel. Met als consequentie dat heiligenbeelden verhuizen naar een museum en kerken minder belangrijk zijn dan ziekenhuizen. Smeebeden verstommen. Liturgische diensten verliezen voor een groot deel hun functie.

Het besef dringt door dat de consequentie van dit denken uitloopt op het axioma van de innerlijke wetmatigheid van de natuur. Religie verliest terrein, de behoefte aan God en heiligen wordt met de dag kleiner, soms nog beperkt tot enkele noodgevallen, bijvoorbeeld bij een watersnood.

Roger Lenaers durft deze ontwikkeling consequent door te trekken: er is geen God in den hoge die als Voorzienigheid ons reilen en zeilen bepaalt. Daarmee stort het bijbelse beeld van koning (Nebukadnezar) of van een almachtige god in

gruzelementen in elkaar. God heeft het niet meer voor het zeggen. Roger Lenaers gebruikt in dit verband de termen 'heteronoom' en 'autonoom'. *Hetero*-noom duidt erop dat een tweede (Grieks *heteros*) wereld, die van God-in-den-hoge, hier de wet (*nomos*) stelt; daartegenover staat *auto*-noom, de kosmos heeft zijn wetten (*nomos*) in zichzelf (*autos*) en wordt dus niet door ingrepen van buitenaf gedirigeerd.

Verwante begrippen die Lenaers gebruikt, zijn: *autonomie van de kosmos/modern, binnenwerelds, ontwikkelend van beneden, evolutie, tegenover heteronoom/voormodern buitenwerelds, neerdalend vanuit den hoge, van God ontvangen, openbaring.*

Roger Lenaers: *“Het is noodzakelijk dat deze gedachten verder worden ontwikkeld.”*

FOTO: MV-ARCH-LVG

Modern denken

Het moderne denken is hiermee al enigszins geschetst. De tweedeling wordt fundamenteel afgewezen. Er is maar één werkelijkheid. Je zou dit ook 'seculier denken' kunnen noemen. Daar is niets mis mee, integendeel. Lenaers heeft er zelfs geen moeite mee dit denken 'atheïstisch' te noemen, omdat het volledig afstand doet van het Godsbeeld zoals men zich dat voorheen voorstelde.

De autonomie van kosmos en mens is een grondidee van de (atheïstische) moderniteit, die geen *theos*, geen God-in-den-hoge, aanneemt. Hij heeft daar ook geen zinvolle plaats meer. Ondanks dit fundamentele atheïsme is Lenaers met hart en ziel religieus. Hij gaat op verkenning in een nieuw land (de titel van zijn nieuwste boek) en zoekt wegen voor een ruimer en fundamenteler godsbegrip.

“Moderniteit en geloof kan men m.i. dan ook alleen dan met elkaar verzoenen, als men met God de geestelijke diepste grond van kosmos en mens bedoelt. Dan stelt niet een min of meer antropomorfe macht buiten en boven de kosmos de wet in de kosmos (dan zouden we heteronomie hebben), maar hetgeen het diepste wezen van mens en kosmos uitmaakt en daarbij de beperktheid van kosmos en mens overstijgt, de naamloze, alles dragende Oerliefde/Oerwerkelijkheid, waarvan ons wezen samen met heel de kosmos een vonk of partiële uitdrukking is.”

De consequenties

De consequenties van deze visie vragen een vergaande omslag in het denken van mensen die zowel modern als christelijk (katholiek) willen zijn. Enerzijds zit het moderne denken in

ons bloed en conform de dagelijkse ervaring. Anderzijds ligt het op kerkelijk-religieus terrein veel gecompliceerder. Theologisch zijn velen, onder leiding van de kerkelijke hiërarchie, blijven doorsudderen in het voormoderne stramien en het eeuwenlang onveranderde en daarmee verouderde kerkelijk taalgebruik. Een bovenwereldse God zond zijn zoon naar deze aarde. God openbaarde zichzelf in de bijbel als Gods woord, hij gaf volmachten aan zijn kerk, met name aan paus en bisschoppen. De sacramenten waren ingesteld door Jezus Christus als bronnen voor ons geestelijk leven.

Dit alles moet worden herbedacht en uitgewerkt.

– De tien geboden werden niet door God op stenen gebeiteld, maar door mensen in de loop der tijden geformuleerd, en uiteindelijk gesanctioneerd, dus van onderop. De bijbel kwam tot stand vanuit menselijke religieuze ervaringen die in verhaalvorm werden doorverteld en opgeschreven.

– Sacramenten zijn ontstaan, verspreid over vele eeuwen. Indien nodig moeten we zowel teksten als begeleidende rituelen durven aan te passen aan hedendaagse belevingsmogelijkheden.

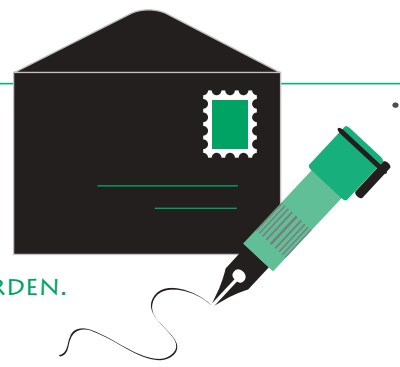
– Kerkelijke dogma's zijn formuleringen die tegemoet kwamen aan religieuze (soms ook politieke) behoeften van hun tijd. Willen ze voor de hedendaagse mens zinvol zijn, dan moeten we ze zonder scrupules herformuleren.

– Dit geldt met name voor het Credo van Nicea dat tegenwoordig meer betwijfeld dan geloofd wordt. Bij dit alles moet worden bedacht dat hier geen sprake is van revolutie of van ongehoorzaamheid aan kerkelijk gezag. Het is een kwestie van leven en dood, met name van de kerk. Wil religie nog iets betekenen, dan moet ze zinvol zijn, of zinvol gemaakt worden, binnen het geheel van de ene werkelijkheid. Dat kunnen we alleen bereiken door er samen aan te werken. Daarom zegt Roger Lenaers: “Het is noodzakelijk dat deze gedachten verder worden ontwikkeld.”

De auteur studeerde theologie en filosofie in Nijmegen, was docent filosofie aan het grootseminarie van de Lazaristen, aan het Theologisch Instituut in Eindhoven en 23 jaar aan de Hogeschool Rotterdam. Vanaf de oprichting is hij actief binnen de vereniging voor vernieuwing van het ambt, het GOP, momenteel als bestuurslid/studiesecretaris.

Twee boeken van Roger Lenaers: *Al is er geen God-in-den-hoge* (2009) en *Op verkenning in een nieuw land* (2011), beide verschenen bij de Belgische Uitgeverij Pelckmans.

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKEN NIET PER SE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

VERDROOGD GEHEUGEN

Dat Roger Lenaers werd uitgenodigd voor een studiedag (op 3 okt.) was geweldig. Het was mij een beetje te ver, anders was ik misschien wel gekomen, maar ik heb zijn beide 'specials' in *Tijdschrift voor Geestelijk Leven* nog eens herlezen en ben enthousiast over zijn autonome kijk. Jammer dat dergelijke geluiden bijna niet gehoord worden vanaf de preekstoel en al helemaal niet tijdens de zondagse eucharistievieringen op de KRO-TV, maar het heteronome getheologiseer zal ooit wel een zalige dood sterven.

Wat me soms opvalt is dat er gesproken wordt over een midlifecrisis in de kerk. Persoonlijk zie ik het meer als een later stadium, namelijk dat van de dementie. De kerk is voor mij een kerk van een demente hiërarchie voor dementerende en dus kinderlijke gelovigen.

Het kortetermijngeheugen is na het concilie volledig verdroogd en men leeft in de herinnering van Pius X en nog verder terug.

Ik hoop dat jullie samen het gelovige denken verder vooruithelpen op de weg naar eigentijds existentieel beleven. Succes!

Wim Mekenkamp, Kimswerd

KERKHERVORMING

Enkele gedachten over kerkhervorming.

1. Laten we niet de illusie hebben dat we die betonnen moloch kunnen hervormen. De Mariënborgvereniging heeft jarenlang geprobeerd gehoor te krijgen voor noodzakelijke vernieuwingen (vrouwen in het ambt, geen discriminatie van gescheiden echt)paren,...vul maar in: de "trieste trits"). Gelukkig hebben we dat opgegeven en besteden we nu onze tijd en energie aan waardiger zaken.

2. Als we kerkhervorming willen, laten we dan parochies aansporen en helpen zelfstandig te worden. Zodat ze niet prooi kunnen worden van de machtsmiddelen waarvan de kerk zich soms bedient. Misschien in de eerste plaats: onafhankelijk in financiële zin. Heel moeilijk, waar veel parochies opgescheept zitten met veel te grote en/of veel te dure kerkgebouwen.

3. We moeten ons niet langer laten koeioneren door pastoors die in een sub-universitaire opleiding volgestopt zijn met eeuwig-onveranderlijke waarheden die ze ons vervolgens door de strot duwen. We moeten durven zeggen: "mijnheer pastoor, we willen met onze

geloofsbeleving deze kant uit. Als u met ons meewilt, bent u welkom, zo niet, zoek dan een andere parochie; keuze genoeg.

4. We moeten accepteren dat een niet-gewijde voorganger een uitstekende voorganger kan zijn. Als we die zelf kunnen uitzoeken is de kans groot dat zij/hij aanslaat.

5. Dat we daarvoor onze geloofsformulering en -beleving moeten aanpassen lijkt evident.

Dick Wessels, Zeist

GOD BESTAAT WÉL!

Het boeiende 'kerstnummer' van *Mariënborg Magazine* (dec. 2012) opende met een preek van Hubert Michiels van Kessenich die mij in het verkeerde keelgat is geschoten. Dat is niet vanwege zijn oproep om Kerstmis te zien als herdenking van de geboorte van een voorbeeldig mens, maar vanwege de adder onder het gras, die in de daaraan voorafgaande alinea zijn kop opsteekt. Volgens de auteur zouden moderne theologen goede papieren hebben als ze beweren: "God bestaat hoogstwaarschijnlijk niet", en die opmerking steekt me.

Hoewel ik geen theoloog ben, durf ik met grote stelligheid te beweren dat God wél bestaat, zij het niet op de manier van een tafel of een stoel. Ik denk dat ik daarmee in gezelschap ben van mensen als Abraham, Mozes, Jezus, Maria, Paulus, Mohammed, Maarten Luther, Damiaan van Molokai, Guido Gezelle, Pierre Teilhard de Chardin, Moeder Teresa, Joseph Ratzinger en met name ook van Hans Küng, die in zijn boek 'Het begin van alle dingen' uitvoerig op het bestaan van God ingaat. Theologen die dat bestaan ontkennen of in twijfel trekken, gooien daarmee de hele christelijke traditie van eeuwen overboord en zagen ook de poten onder hun eigen vak vandaan. Bewijzen kan ik Gods bestaan niet, al had ik op school (het Triniteitslyceum in Haarlem) ooit een tien voor het reproduceren van de godsbewijzen van Thomas van Aquino, maar volgens andere (ouderwetse?) theologen is God liefde, en van liefde hoeft ik het bestaan toch niet te bewijzen? Ik herinner eraan dat behalve miljoenen christenen ook miljoenen moslims in God geloven, al noemen ze hem Allah. De mensen die nog niet of niet meer in God geloven zijn wereldwijd in de minderheid, al hebben ze in Europa even de wind mee. Mariënborg hoeft die gure wind niet aan te wakkeren!

Loek Mostertman, Hintham

VERTALING VAN DE KERK

Terecht stelde bisschop Frans Wiertz eind vorig jaar in dagblad De Limburger, dat het evangelie vertaald moet worden voor de mensen van nu. Als de kerk wil dat deze taal dan verstaan wordt, zullen er enkele basisregels moeten zijn:

1) geloofsbeleving bestaat niet uit een tweedeling van liturgie (kerkelijke eredienst) en diaconie (hulp aan wie dit nodig heeft); integendeel:

- diaconie is een onscheidbare, hoge vorm van liturgie;
- 2) de discriminatie van de vrouw door de kerk dient afgelopen te zijn; geen verplicht celibaat en de vrouw gelijkwaardig in priesterambt en in kerkelijke hiërarchie;
 - 3) barmhartigheid i.p.v. genadeloze uitsluiting van diegenen die niet conform Rome leven of denken;
 - 4) het beleid van voorbehoedsmiddelen dient drastisch gewijzigd te worden om het leed van vele miljoenen in de derde wereld te verminderen;
 - 5) de pauselijke onfeilbaarheid heeft in de geschiedenis genoeg zijn tegendeel bewezen.

Indien de kerk op deze manier vertaald wordt, dan zal ze worden begrepen in de persoonlijke geloofsovertuiging van velen die nu de kerk de rug toekeren; dat kan alleen als de bisschoppen hun neerbuigende houding laten varen. Dan worden de zoekende gelovigen niet meer als pubers gekwalificeerd, maar als mensen die serieus genomen willen worden.

Pierre Wilms, Panningen

“OOK ALS ER GEEN GOD IS IN DEN HOGE”

Hubert Michiels en ik zijn het in kerkpolitiek opzicht meestal geheel eens, maar ik wil nu toch wel enkele kanttekeningen plaatsen bij zijn bijdrage aan het decembernummer van *Mariënburg Magazine*. Ik hoop dat ik hem correct interpreteer want hij heeft het aan de ene kant over de goede papieren van theologen die zeggen dat God hoogst waarschijnlijk niet bestaat en aan de andere kant over het geheim van de werkelijkheid waarvoor een andere taal nodig is. En zijn antwoord op de beginvraag: “we zijn samen om ... ja, om wat?” blijft ook een tikje tweeslachtig. We komen samen rond (de gedachtenis aan) Jezus, “een rolmodel om na te volgen, ook als er geen God is in den Hoge”. Bij dat laatste wil ik aanknopen, maar eerst een paar opmerkingen bij wat hij eerder aanvoert.

Dat bijbelverhalen schatplichtig zijn aan de mythologie van de omringende volken is natuurlijk juist en reeds lang bekend. Hoe kon het anders? De schrijvers vonden uitdrukkingmogelijkheden voor hun ideeën in wat men een cultureel reservoir aan beelden, symbolen en mythen kan noemen. Ik heb echter de indruk dat het tegenwoordig een beetje de mode is om het bij de overeenkomsten te houden en vervolgens te concluderen dat het dus allemaal één pot nat is, niets meer dan mythe waar we vanaf moeten. Ik betwijfel of men zo gemakkelijk met het begrip mythe kan omspringen. Belangrijke studies (o.a. van Blumenberg en Hübner) geven anders te denken maar daarom gaat het mij niet. Wel om de gebrekkige empirische bewijsvoering. Daarin wordt de fundamentele fout gemaakt bij de overeenkomsten te blijven staan; het gaat ook en vooral om de verschillen. Zo komt de boom van goed en kwaad, en daarmee de menselijke verantwoordelijkheid, alleen in de adamitische mythe voor. En het Godsbeeld in de Bijbel is fundamenteel verschillend van de goden in het Babylonische abattoir. ‘Bewijst’ dat iets aangaande de waarheid ervan? Nee, maar het geeft te denken. Hoe valt te verklaren dat verder niemand, voorzover ik weet althans, op een vergelijkbaar idee gekomen is? Het kan best allemaal één pot nat zijn maar als we nu

tegen het geloof aan gaan redeneren, moet dat redeneren wel zorgvuldig zijn.

Hubert M. geeft een rijtje uitspraken van recente auteurs als Kuitert, Hendriks en anderen die “indrukwekkende studies” (!) hebben geschreven. Ik beperk me tot de talloze malen geciteerde uitspraak van Kuitert: ‘alles wat over boven gezegd wordt, komt van beneden, ook als we zeggen dat het van boven komt’. Wat zegt die eigenlijk méér dan dat de uitdrukkingvormen mensenwerk en dus veranderlijk zijn. Logisch dat die uitspraak geen bewijskracht heeft, want wat zo’n stelling beoogt te bewijzen, wordt daarin al verondersteld. Het is immers niet uitgesloten dat hetgeen gezegd wordt de vertaling is van een oorspronkelijke religieuze ervaring die verwijst naar een “reëel bestaand boven”. Toch hebben velen die zin opgevat als een definitief antwoord op de Godsvraag. Maar meer dan een door Kuitert geformuleerd axioma is het niet. Het gaat mij niet om de vraag wie gelijk heeft maar hoe zuiver men redeneert. Als men het veld van rationele en empirische bewijsvoering betreedt, mag dat toch verwacht worden? Maar misschien had Hubert dat ook willen zeggen, als hij daar ruimte voor had gehad. En als hij dan terugkomt op de vraag: we zijn samen om..., luidt zijn antwoord: we verzamelen ons rond de gedachtenis van een mens die “op een onherhaalbare manier belangrijk is geworden voor velen van ons” (terzijde: onherhaalbaar: hoezo?). “Om na te volgen ‘ook als er geen God is in den Hoge’.” Die laatste zin suggereert dat dat ook niet belangrijk is, we moeten gewoon doen wat de samaritaan deed. Is dat zo? Natuurlijk moeten we zo handelen. Daarover geen misverstand. Maar we weten ook dat het regelmatig en integer verzamelen rond Jezus in de loop van de geschiedenis maar heel weinig veranderd heeft aan de gang der geschiedenis waarin sommigen het goed hebben en er zeer grote aantallen gecrepeerd zijn, nu creperen en in de toekomst nog creperen zullen. De grote godsdienststichters hebben religieuze oplossingen gezocht, vergelding, karma of reïncarnatie. Sommige seculiere denkers hebben die massa’s beschouwd als mest op de akker van de geschiedenis waarop een so-
betere toekomst
opbloeit.
Die hebben
evenmin
willen

DE KERK IS MODERNER DAN JE DENKT

Alles is 'van kijk', heb ik van Kuitert geleerd. Klopt. Zo is onlangs mijn kijk op de kerkleiding grondig veranderd! Ik schaam me er nu voor hoe ik altijd uit een valse hoek keek naar de paus, bisschoppen en priesters 'van roomsche snit'. Hoe heb ik kunnen denken dat ze roomser waren dan de paus, oubolliger dan m'n opoe, lieden van vóór-de-Verlichting!

Het is helemaal anders! De kerk is modern! Hoezo dan? Luister, het heeft allemaal te maken met de 'Holocaust Memorial-Day'-lezing van de Brits-Poolse socioloog Zygmunt Bauman, begin vorig jaar in Nijmegen. Die lezing ging niet over de kerk, hoor. Nee, maar aan de hand van de Holocaust wilde de goede man alleen maar duidelijk maken dat ons tijdvak, de 'Moderniteit', zo anders is dan we vaak denken.

Zo zien u en ik bijvoorbeeld de uitroeiing tijdens de Tweede Wereldoorlog van zoveel mensen graag als een barbaars restant, een laatste oprisping van een voorbije, middeleeuwse, primitieve mentaliteit. Mispoes, zegt Bauman, wat daar gebeurde, dát is nou net wat Moderniteit éígenlijk is! De moderne mens, zo stelt hij, beziet de wereld zoals wij naar onze tuin kijken: wat we er zelf niet ingeplant hebben, noemen we onkruid en dat willen we weg hebben. Moderniteit is in zijn ogen onlosmakelijk verbonden met uitsluiting. Dingen die, gezien onze rationele planning, niet passen, of niet meer passen, moeten weg. Dat is het eigene van de moderne mens! Alles wat vervelend, onvoorspelbaar of nutteloos is, alles wat onze controle over de wereld in de weg staat, moet worden vernietigd. Die mentaliteit krijgt ook zijn economische vertaling: voor ons moet het oude vervangen worden door iets wat efficiënter is.

Lieve katholieke en niet-katholieke lezer, ontken het maar niet: laatst reden we toch achter elkaar naar het gemeentelijk afvalterrein met de auto vol met onze nog best in redelijke staat verkerende ijskast, vaatwasmachine, tv en rol vloerbedekking. Tuurlijk, weg met dat ouwe spul, 't is overbodig, er zijn betere op de markt! 'Opgeruimd staat netjes', riepen we nog naar elkaar. Zo ontstaan er voor u en mij ook overbodige mensen. Wij, modernen, trekken grenzen!

Ja, en ook de kerk doet dat! Kerkverlaters worden aan de schandpaal genageld. Wegens priestertekort kunnen van de kerkleiding, nu ook rond Pasen, de meeste kerkelingen fluiten naar een Misviering. Meldde een krantenaflevering van de Kölner Stadt-Anzeiger dat de rooms-katholieke klinieken in Keulen weigeren aan een mogelijk verkrachte vrouw de morning-afterpil te verstrekken en haar te onderzoeken omdat daaraan ook een gesprek verbonden is over een mogelijke zwangerschap en het afbreken daarvan. Wordt er op de bisschoppenconferentie gedacht: 'De Mariënburgvereniging een landelijk pastoraal concilie laten entameren?... Als je de kerk naar de Filistijnen wilt helpen, dan moet je dat vooral doen!' Voel je? Al wat de kerkelijke orde verstoort, al wat moeilijk doet ... weg ermee, afkappen die handel, niet mee bemoeien. God verlangt dat we ons kerhhofje netjes houden en dat het er gewied bijligt.

Ik ben bekeerd, de kerk is moderner dan je denkt.

Huub Schumacher

aanvaarden dat de wereld een kansspel is waarin relatief weinig prijzen zijn: het moet toch ooit in orde komen. In dat verband is het passend Walter Benjamin te citeren als hij over de 'engel der geschiedenis' spreekt. "Zijn ogen zijn opengesperd, zijn mond staat open en zijn vleugels zijn gespannen. Hij heeft zijn gelaat naar het verleden gewend. Hij ziet één en al catastrofe die puinhoop op puinhoop stapelt. Hij zou daar willen verwijlen, de doden tot leven brengen en de verscheurden helen. Maar een storm giert vanuit het 'Paradijs' die zo sterk is dat hij zijn vleugels niet meer sluiten kan. Hij wordt ruggelings de toekomst ingeblazen terwijl voor hem de puinhopen tot aan de hemel groeien. Die storm wordt 'voortgang' genoemd".

"Ook als er geen God is"?

Benjamins beeld bewijst natuurlijk niet dat die er wel zou zijn en de treffende uitspraak van zijn tijdgenoot Alfred Döblin, "omdat deze wereld niet rechtvaardig is, moet er nog een andere zijn", evenmin. Maar indringender dan vele van die theologen "met goede papieren" laten beiden een fundamenteel probleem zien. Naar mijn indruk, hopelijk vergis ik mij, wordt dat in discussies van christenen over God onvoldoende gehonoreerd. Maar wie als christen de werkelijkheid als getuige wil aanvoeren voor de uitspraak dat "god hoogst waarschijnlijk niet bestaat", moet die werkelijkheid ook recht in de ogen zien. Dan wordt de keuze tussen zin en zinloosheid existentieel en elke gemakkelijke redenering uitgesloten.

Bert Laeyendecker, Doorn

“IK WIL HET EVANGELIE DICHTER BIJ DE MENSEN BRENGEN”

Bruisend, bevlogen, geestdriftig. Huub Schumacher (67), priester van het bisdom Breda, is in hart en nieren catecheet. Hij bouwde een grote faam op met cursussen, studiedagen en boeken over bijbel en geloof. Zijn drive is mensen bewust maken van de rijkdom van het geloof in God, en hij doet dat door het hertalen van bijbelse en theologentaal in down-to-earth spreektaal. In gesprek met een geroepene.

^ Huub Schumacher: "...heilige overtuiging toegedaan dat je als pastor in het hart van een steeds meer verzurende kerk nou juist moet laten zien dat het anders kan..."

FOTO'S: RIA VERMULST-KLIJN

In 1967 zat u drie jaar op het grootseminarie Bovendonk in Hoeven toen dat werd gesloten. Er waren nog maar twintig studenten. Maar u hebt uw studie doorgezet aan de Katholieke Hogeschool Tilburg, om daarna uw doctoraal te behalen in Nijmegen. Heeft u er in die jaren nooit aan gedacht om zelf ook te stoppen?

"Eigenlijk niet. Hoewel ik het verschrikkelijk vond dat zoveel vrienden er uitstapten, kwam het niet in me op dat ook te doen. Waar ik in mijn studie mee bezig was had me als kind al gefascineerd. Dit was wat ik wilde, lezen en nadenken over de duiding van het leven, over Gods schepping, over God. Nu, door die studie, kwam er lijn in. Ik voelde mij als theologiestudent helemaal in mijn element, ik heb ervan genoten."

En waarom de keuze voor het priesterschap

"Op een of andere manier raakte ik de heilige overtuiging toegedaan dat je als pastor in het hart van een steeds meer verzurende kerk nou juist moet laten zien dat het anders kan. Geweldig toch om mensen er bewust van te maken dat ze in een wondertuin rondlopen, ook al is er nog zoveel ellende. Dat elke

mens, met al zijn grootheid en ook miezigheid, deel is van een onvoorstelbaar Geheim dat hem omvat en hem draagt. En vooral: dat dit alles je alle reden geeft om je met al je talenten in te zetten voor een menselijker wereld. Dáár gaat het tenslotte om bij een christen. Bovendien is je ook nog eens gratis en voor niks Jezus van Nazareth in je schoot geworpen, die zo graag in je psyche wil rondzweven als je medebroeder, die je bemoedigt tot datgene waar ook jijzelf aan goeds toe in staat bent."

U was van 1990 tot 1999 bisschoppelijk gedelegeerde voor parochiecatechese in het bisdom Den Bosch. Hoe pak je zo'n opdracht aan?

"Ik preekte elk weekend, dan hier, dan daar, waarbij ik veel mensen ter plaatse wist aan te steken om mee te gaan doen met, wat ik noemde, catechese voor volwassenen. Zo ontstonden er steeds groepen van elk ongeveer 25 mensen, die een programma van één, twee, drie, soms zelfs vier jaar doorliepen.

Intussen preekte ik maar door, dus kwamen er telkens weer nieuwe eerstejaarsgroepen enzovoorts. Week in week uit, drie groepen per dag, jaren aan een stuk. Ik wist natuurlijk altijd al dat de bisdomleiding een ander kerkbeeld had dan ik, maar ik hield vast aan mijn droom dat je van binnenuit moet laten zien dat het anders kan, he-le-maal anders. Ik wist dat het een keer fout zou lopen, maar kon en wilde niet anders, nog steeds niet trouwens. In 1999 heeft bisschop Hurkmans mij ontslagen. Geen punt. De dekens en priesters in wier territoria ik met mensen van hen aan de gang was, wilden dat ik doorging. En dat heb ik ook gedaan."

Wat houdt uw 'andere kerkbeeld' precies in?

"Van een priesterkerk moet ik niets hebben,

Klopt het dat u niet alleen een ander kerkbeeld heeft dan de kerkleiding, maar ook een ander godsbeeld?

"Je kerkbeeld wordt natuurlijk van a tot z bepaald door je godsbeeld. Als je God ziet als een grote argwanende reus, zittend in zijn bovennatuurlijke wereld bovenop het dak van het heelal, en je ziet de kerkelijke functionarissen als Zijn spreekbuis naar beneden om Zijn verordeningen daar beneden door te geven en te handhaven, dan krijg je een heel andere Kerk dan wanneer je uitgaat van één werkelijkheid, de onze, waar het oneindig en liefdevol Geheim diep daar binnenin ('De Oerliefde' zoals Roger Lenaers dat zo mooi noemt) zich zo graag in wil uitdrukken."

Waarom ging u na uw ontslag in Den Bosch in 1999 niet terug naar het parochiepastoraat?

"Van parochiepastoraat houd ik zielsveel, ik heb me erin uitgeleefd bij het leven. Vanaf 1974 werkte ik, samen met Bas Rentmeester,

als pastor in Dongen en later in Rijen. Wij wilden de mensen die daar voor openstonden laten weggroeien uit dat slaafse instinctmatige katholicisme. Bas heeft van nature de gave om paaltjes uit te zetten waar je langs moet wil je bij je gestelde doel uitkomen. Daarvoor ben ik niet geschikt. Laat mij het einddoel maar uitdragen aan de mensen. Als zodanig vormden we een ideaal duo. Vanaf het begin zijn we in Dongen, naast het andere parochiewerk, begonnen

met het stelselmatig geven van volwassenencatechese. Zo kweekten we een vijver met mensen die bekwaam waren voor werkgroepen, parochiebestuur en zo meer. We ontwierpen, om nog maar wat te noemen, 'de Algemene Geloofsbezinning', een catechetische methode van vijf bijeenkomsten voor alle mensen die om sacramenten vroegen. Onze liturgievieringen waren altijd thematisch, d.w.z. één gedachte uitwerkend in lezingen, preek, gebeden, liederen. Kortom, het werd ons glashelder dat vorming en toerusting, in deze crisistijd van de Kerk, prioriteit moet hebben. Daarom keerde ik na 1999 niet in het parochiepastoraat terug en ging door met vorming op boven- en buitenparochieel niveau. Op geloofsgebied leven er altijd nog zoveel mensen in een woestijn, er is een werkterrein zo groot als de Sahara."

Hoe verklaart u die volle zalen bij uw studiedagen?

"Het zal wel komen omdat ik daar eigentijdse theologie in hapklare brokjes opdien, niet zozeer op cerebraal, maar vooral op gevoelsmatig niveau. In de meeste parochiekerken zijn mensen daarvan verstoken. Op de studiedagen probeer ik mijn plezier in het denken over God, geloof en het evangelie op de mensen over

"Wij wilden de mensen die daar voor openstonden laten weggroeien uit dat slaafse instinctmatige katholicisme. Ik zie overal plekken en plekjes waar mensen zelf het voortouw nemen en zelf kerk zijn."

daarin worden priesters gezien als een soort middelaarsfiguren waar je niet omheen kunt als je met God wilt verkeren, en die jou haarfijntjes opleggen hoe de weg moet zijn die jij moet gaan. Dat is helaas de situatie waar we nu in beland zijn. Het lijkt de oude Joodse priesteraristocratie rond de tempel wel, waar de profeten toch met alle lucht die er in hun longen zat tegenaan gebriest hebben. Nee, van een priester mag je verwachten dat hij zich uit de naad sjouwt om bij zijn parochianen hun talenten op te rakelen en die te bevestigen, en hun kansen te geven door hen op te nemen in bijvoorbeeld de liturgiegroep of doopgroep. En natuurlijk door hen allemaal ervan bewust te maken hoezeer het Evangelie een extra glans aan het leven geven kan, hoeveel energie je eruit haalt als je met bondgenoten samenkomt om dat geloof te vieren. Zodat je buiten de kerkmuren, in je gezin, op je werk of waar dan ook een 'mens van het extra' kunt zijn als het om vergeving, vertrouwen, verlangen gaat."

te brengen. En dat werkt.”

Naast schrijver van een serie catechetische boekjes bent u, samen met Bas Rentmeester, medeauteur van 'In gewone taal gezegd', waarvan vorig jaar het vierde en laatste deel verscheen. Deze boeken bevatten een overvloed aan teksten voor thematische vieringen van Woord en Gebed voor alle zondagen. Hoe kwamen jullie aan al dat materiaal?

“Helemaal zelf gemaakt.”

Door wie laat u zich inspireren?

“Het meest door mijn communiteit. Wij zijn met zijn drieën, mijn collega Bas Rentmeester, mijn broer Harry en ik. We houden elkaar bij het punt vanwaaruit we willen leven. Vergeet niet dat het celibaat een zonderlinge leefwijze is, om die zuiver en verrijkend te houden is voor mij en de andere twee een religieuze leefgroep van levensbelang. Trouwens, ik heb het ook nodig correcties te krijgen van dichtbij, en om getemperd te worden door mensen die nuchterder in het leven staan dan ik.

Verder lees ik me een ongeluk aan moderne theologische literatuur. Dat laadt me op om artikelen en columns te schrijven, en om de lezingen, bezinningsdagen en studiedagen te verzorgen waarmee ik weer veel mensen warm kan maken voor het Evangelie.”

Hoe staat u tegenwoordig tegenover het instituut Kerk?

“De columns die ik in *Mariënborg Magazine* schrijf liegen er niet om. Ze kunnen soms zo fel zijn omdat ik hartstikke van de Kerk houd en me er groen en geel en pimpelpaars aan erger dat ze met haar rug naar de wereld is gaan staan. De Kerk houdt meer van haar eigen leer dan van de mensen, en denkt oprecht daar goed aan te doen. Dat is nog het meest trieste van alles.

Maar goed, in die columns ga ik ertegen tekeer, maar voor de rest laat ik mijn energie echt een andere kant op stromen, hoor. En ik zie overal plekken en plekjes waar mensen zelf het voortouw nemen en zelf kerk zijn.”

**Bas Rentmeester
en Huub**

Schumacher. In gewone taal gezegd; modellen voor thematische vieringen van Woord en Gebed voor alle zondagen van het A-, B- en C-jaar en voor de Goede Week en de Feestdagen. Uitg. Docete, 2006-2012. 4 delen, elk deel met een CD-Rom.

Higgs-deeltje

In het onleefbare Antarctica spelen keizerpinguïns het klaar om een ei te leggen, het in eindeloos geduld uit te broeden en het jong met veel gedoe netjes groot te krijgen. Wie krijgt ze zo gek? Een dergelijke broedzorg zien we bij de meeste dieren. Ook onze eigen soort kan er wat van. Moeder is zorgzaam en teder voor haar kind en wordt een felle leeuwin wanneer haar kroost bedreigd wordt. Een vermist kind zal ze tot aan het uiteinde der aarde trachten op te sporen, want anders heeft ze geen leven. Deze instinctieve aantrekkingskracht tussen beiden is het fundamentele dogma dat ons leven mogelijk maakt. Het is onbegrijpelijk, maar wel waar, want het werkt.

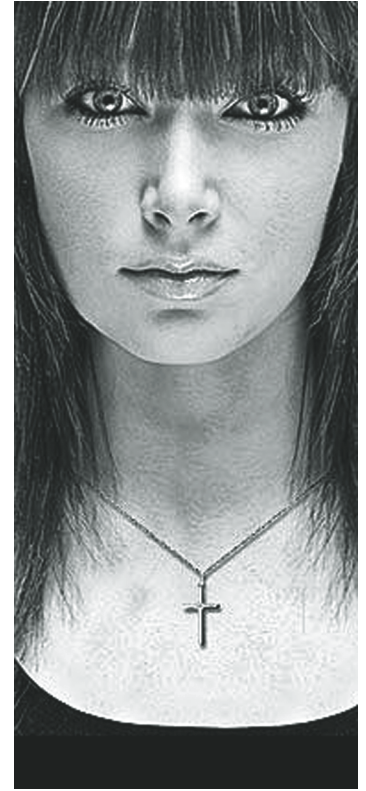
Zo werkt ook de aantrekkingskracht in breder verband. Dit wordt duidelijk door het onlangs weer ontketende gefilosofeer rond het Higgs-deeltje dat de zwaartekracht zou veroorzaken. Het werd al lang verondersteld. Niemand heeft het ooit gezien, niemand snapt het, en toch is het er. De Oostenrijker Felix Baumgartner kan zich in een ballon met veel heisa 36 kilometer laten optillen, maar dan wordt hij als door een elastiekje in een mum van tijd weer teruggezogen, alsof zijn thuisbasis zegt: “Geen kapsones! Jij bent een aard-ig wezen, en dus mooi hier gebleven!” *Felix* kan zich *gelukkig* prijzen dat moeder aarde hem na zijn escapade niet verpletterend omhelst.

Vanwege de wonderlijke onontbindbaarheid van het aantrekkelijk Higgs-deeltje dat het hele boeltje bij elkaar houdt, wordt het ook wel *goddelijk* genoemd. Zo wordt God soms ook geïdentificeerd met de wonderlijke aantrekkingskracht die *liefde* heet. Wanneer die in het spel is, dan vinden twee mensen elkaar ook *aardig* en krijgt men ze niet meer uit elkaar. Zo zijn ook basisgemeenschappen plekken waar mensen met hart en ziel voor elkaar opkomen. Zij laten zich door vervreemdende centrifugerende krachten van bisdommen niet zonder meer uit elkaar spelen. Filosofie, geloof en wetenschap rollebollen over elkaar heen over de vraag: Wat is waar en aardig? Dat blijft een aantrekkelijke bezigheid. Zelfs de reis naar de Rode planeet is bespreekbaar geworden. Maar er zal nog heel wat deformerende Marsmuziek nodig zijn om dit ont-aarde kunstje te flikken.

Leon Goertz

Het Vaticaan heeft de priesters die in Rome wonen voorgeschreven dat ze in het openbare leven voortaan priesterkleden dienen te dragen. Ofwel een toog of habijt, ofwel een pak met colbertje met daaronder een overhemd met ringboordje. Ze moeten in elk geval goed laten zien dat ze mannen van het evangelie zijn. Ongeveer tegelijkertijd kreeg in Engeland een medewerkster van British Airways van haar chef te horen dat ze tijdens haar dienst geen kruisje aan een kettinkje om haar hals mocht dragen. Scheiding van kerk en staat, zo meende hij, religie alleen achter de voordeur. Maar zij nam dat niet en procedeerde tot bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Het Hof oordeelde onlangs anders dan BA. De bekende vrijheid van godsdienst behelst ook de vrijheid om je godsdienstige overtuiging uit te dragen, aldus het Hof. Dus zo'n kruisje mag, tenzij het dragen ervan tot veiligheids- of hygiëneproblemen leidt of iemand bij haar/zijn werk in de weg zit. De in Rome vertoevende bisschoppen kunnen nu gerust zijn, want ook zij kunnen hun bisschopskruis gewoon voor zich uit blijven dragen. Het kruis als struikelpunt: doet denken aan de man die de wegenbouwers een proces wilde aandoen omdat ze overal een kruis-punt vervangen door een rotonde.

✂ Word lid - Word abonnee - Bon

MEEDISCUSSIËREN MET MARIËNBURG

Als vereniging bevordert Mariënburg discussie over onderwerpen die leven onder kritisch katholieken en stimuleert daarbij inbreng vanuit de katholieke traditie. Concreet gebeurt dit via de interactieve website en door middel van dit Mariënburg Magazine. Voelt u ervoor om zich hierbij aan te sluiten? Dan:

De heer/mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

- wordt lid van de Vereniging Mariënburg en ontvangt vier keer per jaar Mariënburg Magazine (€ 30,- per jaar)
- wordt lid van de Vereniging Mariënburg en hoeft geen abonnement op Mariënburg Magazine (€ 12,50 per jaar)
- abonneert zich op Mariënburg Magazine, maar zonder lidmaatschap van de vereniging (€ 20,- per jaar)
- meldt zich voor drie proefnummers van Mariënburg Magazine (€ 5,-)
- is lid en wil een geschenkabonnement op Mariënburg Magazine geven aan:

De heer / mevrouw (a.u.b. aangeven wat van toepassing is)

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Datum:..... Handtekening:

De (eventueel fotokopieerde en) ingevulde bon in gesloten envelop zonder postzegel opsturen naar:

Secretariaat Mariënburg – Antwoordnummer 223 – 3800 VB Amersfoort

of alle gegevens per e-mail zenden naar: secretariaat@marienburgvereniging.nl